

بررسی عملکرد خانواده و ارتباط آن با تمایل به مصرف قرص های اکستازی در جوانان ۱۸-۲۵ سال استان یزد

نویسندگان: مهتری مکی* شهین گل محمدی** حسینعلی دهقانی زاده***

*مربی گروه مامائی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد میبد
**کارشناس ارشد علوم تربیتی، مدرس دانشگاه آزاد اسلامی اردکان
***کارشناس ارشد مشاوره، مشاور خانواده بهزیستی

چکیده

خانواده یک واحد اجتماعی است که با یک رشته وظایف تکاملی روبروست، در یک خانواده اعضای آن را جدا از هم نمی توان تصور نمود، ترکیب اعضای خانواده کنشی دارد که فراتر از رفتار و نقش یکایک اعضا است امروزه مسئله مواد مخدر یک مشکل شهری، روستایی یا خانوادگی نیست، بلکه اعتیاد به مواد مخدر یک معضل ملی و حتی جهانی است. و به دلیل پیچیدگی بسیار شدید موضوع، فزونی تعداد معتادان و پیدا شدن انواع مواد مخدر، مسئله قابل پنهان کردن نیست و پنهان نگاهداشتن آمارها و یا نادیده گرفتن آن نه تنها مشکل را حل نمی کند بلکه آن را وخیم تر می سازد.

پژوهش حاضر مطالعه ای توصیفی و از نوع همبستگی می باشد که در سال ۱۳۸۶ بر روی ۶۲۰ نفر از جوانان ۱۸-۲۵ سال استان یزد انجام گرفته است. روش نمونه گیری در این پژوهش طبقه بندی نسبی می باشد. بدین صورت که هر شهرستان به طبقه ای تقسیم شده و تعداد نمونه بر اساس نسبت جمعیت آن طبقه به صورت تصادفی انتخاب شده اند. سپس پرسشنامه ها بصورت تصادفی در اختیار جوانان آن شهرستان قرار داده شد. برای تعیین عملکرد خانواده و سنجیدن ارتباط بین آن و تمایل به مصرف قرص های اکستازی از پرسشنامه FAD که میزان عملکرد خانواده را در ۶ بعد حل مشکل، ارتباط، نقش ها، واکنش های عاطفی، مشارکت عاطفی، مهار رفتار و جنسیت می سنجد استفاده گردید. نتایج بدست آمده نشان داد: حدود ۴۴ درصد افرادی که تمایل به مصرف قرص اکستازی داشتند، در گروه سنی ۱۸-۵۰ سال بودند.

از نظر سطح تحصیلات افرادی که در سطح دیپلم بودند بیشترین تمایل (۴۶/۶٪) و کسانی که دارای تحصیلات دانشگاهی (لیسانس) بودند کمترین تمایل را به مصرف قرص داشته اند (۲۶/۶٪). از نظر ابعاد عملکرد خانواده بیشترین تاثیر بر روی تمایل فرزندان به مصرف قرصهای اکستازی به ترتیب واکنش عاطفی (۱۰/۵٪) و نحوه ارتباط (۷/۸٪) بوده است.

به طور کلی در این مطالعه بین تمام ابعاد عملکرد خانواده و تمایل به مصرف قرص رابطه معنی داری در سطح اطمینان $p \leq 0/05$ وجود دارد.

واژه های کلیدی

عملکرد خانواده، قرص اکستازی، جوانان

طلوع بهداشت

فصلنامه پژوهشی

دانشکده بهداشت یزد

سال ششم

شماره سوم و چهارم

پاییز و زمستان ۱۳۸۶

شماره مسلسل: ۲۲-۲۱

مقدمه

سوء مصرف مواد یکی از مهمترین مشکلات عصر حاضر می باشد که گستره ای جهانی پیدا کرده و بعنوان یک معضل ملی و جهانی محسوب می شود. مصیبتی که میلیونها زندگی را ویران و سرمایه های کلان ملی را صرف مبارزه یا جبران صدمات ناشی از آن می نماید. و عوارض آن شامل اختلالات جسمی، روانی، خانوادگی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی بوده و سلامت بشر را مورد تهدید قرار می دهد (۱).

نام علمی اکستازی، متیلن - دی اکسی - مت آمفتامین می باشد. اکستازی از خانواده آمفتامین ها است که محرک و اعتیاد آور است. آمفتامین ها تحریک کننده و انتقال دهنده عصبی (دوپامین - نورآدرنالین و سروتونین) می باشند که فعالیت سیستم مرکزی اعصاب را بالا می برد. و در نتیجه باعث افزایش فعالیت فیزیکی - تپش قلب - فشار خون و کاهش اشتها می گردند و اثرات روانی این دارو عبارتند از: کاهش احساس خستگی، سرحالی، بالا رفتن قدرت حرکتی و شادی و شغف می باشد.

البته مصرف مداوم اکستازی اثرات دراز مدتی از جمله وابستگی جسمانی، گم گشتگی، بی عاطفی و وابستگی شدید روانی و همچنین حالتی شبیه به پارانوئید و پسیکوز در فرد ایجاد می کند (۲).

در حال حاضر ماده مخدر اصلی مصرفی در کشور ما تریاک است و در این میان بحران اصلی مسئله معتادان تزریقی است اما از خطر مواد مصنوعی هم نباید غافل شد چرا که آثار تخریبی شدیدی در سیستم عصبی فرد بوجود می آورند و معمولا هنگامی این آثار نمایان می شود که دیگر کار از کار گذشته و امکان بازگشت به حالت طبیعی و درمان وجود ندارد.

یک روانشناس مرکز بیماری های رفتاری می گوید: اکثریت مراجعه کنندگان و مصرف کنندگان اکستازی بین ۱۸-۲۵ ساله هستند مصرف کنندگان این مواد در پارتی ها جاروجنجال زیادی تولید کرده و به پایکوبی می پردازند. اثرات مواد ۲۰ دقیقه بعد از مصرف شروع

می شود و عوارض آن تا ۲۴ ساعت بعد از مصرف در بدن شخص ظاهر می شود.

شاید مصرف کننده ها در مراحل اول بیشتر علائم مطلوب را تجربه کنند اما با مصرف مکرر اثرات منفی بیشتری پیدا می کنند (۳)

روان شناسان عامل زمینه ساز گرایش به این مواد را مشکلات روانی مثل شکست در کنکور و افرادی با شخصیت های خاص از جمله با عزت نفس پایین یا مستعد به افسردگی و عدم برخورداری از مهارت های اجتماعی، عدم قاطعیت، هیجان طلبی، حس کنجکاو و کم رویی می دانند. ساختار نامناسب خانواده و عدم پای بندی والدین به ارزشهای معنوی و عرف جامعه و عدم ارضای نیازهای عاطفی، احساس عدم امنیت روانی جوانان در خانواده از جمله عوامل دخیل در این امر هستند.

مثلی با سه راس فقر و جهل و احتیاط مانع کارایی نیروهای فعال در جوامع عقب مانده می باشد و بسته به شرایط گاه فحشا نیز در کنار اعتیاد نقش آن را در این مثلث تقویت می کند و بر روی جوانان که به عنوان افرادی کاملا موثر در شکوفایی و موفقیت کشور شناخته می شوند اثر می گذارد و اینکه چرا فقط عده ای خاص مبتلا به سوء مصرف و وابستگی هستند وعده ای دیگر دچار آن نمی شوند به نظر می رسد عواملی از جمله عزت نفس ضعیف و ناتوانی در بیان احساسات و فقدان مهارتهای ارتباطی تاثیر دارد و خانواده در این زمینه نقش بسزایی دارد تا جایی که سلامت هر جامعه وابسته به سلامت ورشد خانواده است و نیاز است که رابطه و عملکرد خانواده بررسی شود تا متوجه شویم چه خانواده هایی فرزندان آنها بیشتر تمایل به مصرف دارند و با آموزش به خانواده ها گرایش به سمت اعتیاد به خصوص مصرف قرصهای اکستازی را کاهش دهیم (۴).

پیکرستان به نقل از اهانس مکر در پژوهشی با عنوان توصیف ادراک نوجوانان و والدین از عملکرد خانواده و سازگاری عاطفی نوجوانان می نویسد که بین عملکرد

نسبت به تمایل به مصرف قرص های اکستازی و قسمت دوم، پرسشنامه استاندارد FAD برای تبیین عملکرد خانواده میباشد. که اعتبار محتوای پرسشنامه خود ساخته از طریق ارائه به اساتید فن مورد بررسی قرار گرفت و به منظور ارزیابی پایایی از روش پایایی هم عرض استفاده شد بدین ترتیب که در مطالعه مقدماتی دو ارز یاب به طور جداگانه پرسش نامه تهیه شده را بر روی ۳۰ نمونه مشخص تکمیل کردند که با ضریب همبستگی ۹۶٪ نشان دهنده وجود پایایی مطلوب بودو همچنین ابزار سنجش خانواده FAD که دارای ۶۰ سوال بوده و به هرسوال ۱ تا ۴ نمره داده شده است شامل کاملاً موافق ۱، موافق ۲، مخالف ۳ و کاملاً مخالف ۴ می باشد و به یکسری سوالات که توصیف عملکرد نا سالم هستند نمره معکوس داده شده است که نمره کمتر نشان دهنده عملکرد سالمتر می باشد.

پرسشنامه FAD که جهت سنجش عملکرد خانواده بنا بر الگوی مک مستر ساخته شده است با ضریب آلفای حوزه مقیاس خود از ۰/۷۲ تا ۰/۹۲ از یکسانی درونی نسبتاً خوبی برخوردار است.

داده های پژوهش پس از کد بندی با استفاده از روشهای آماری توصیفی و استنباطی به جداول توزیع فراوانی، مقایسه میانگین ها و درصدها تنظیم گردیده و از آزمونهای آماری T و آنالیز واریانس استفاده و با کمک نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

نتایج

در این بررسی جمعا ۶۲۰ نفر شرکت داشتند که ۲۰۶ نفر (۳۳٪) دختر، ۴۱۴ نفر (۶۷٪) پسر بوده اند. که تمایل پسران جهت مصرف قرص اکستازی بیشتر از دختران بوده است. حدود ۴۴٪ از نمونه ها که در گروه سنی ۱۸ تا ۲۰ سال بودند تمایل به مصرف قرص اکستازی داشتند و افراد گروه ۲۲ تا ۲۵ سال

خانواده و سازگاری عاطفی نوجوانان همبستگی معنی دار $p < 0/05$ وجود دارد (۵).

عملکرد خانواده نشانگر این نکته است که کارایی خانواده بیشتر در گرو مشخص بودن جایگاه ووظایف اعضای آن خانواده مهارت های ارتباطی، ابراز احساسات در روابط عاطفی بین اعضا و کنترل رفتار در زمان خشم و قدرت و مهارت حل مشکل می باشد.

روش بررسی

پژوهش حاضر مطالعه ای توصیفی و از نوع همبستگی می باشد که با توجه به اینکه تعداد جوانان ۱۸ تا ۲۵ سال استان یزد ۹۰۰۰۰ تخمین زده شده است با استفاده از فرمول

$$n = \frac{Nt^2Pq}{T^2pq + ne^2} \quad P=Q=1/5$$

$$\text{حجم نمونه} = \frac{90000 \times 2^2 \times 0/5 \times 0/5}{4 \times 0/5 \times 0/5 + 90000 \times (0/04)^2} =$$

$$\text{نفر } 621 = 620 / 6896$$

نمونه بر روی ۶۲۰ نفر از جوانان ۱۸-۲۵ سال استان یزد انجام گرفته است. روش نمونه گیری در این پژوهش طبقه بندی نسبی می باشد. بدین صورت که هر شهرستان به طبقه ای تقسیم شده و تعداد نمونه بر اساس نسبت جمعیت آن طبقه به صورت تصادفی تعیین گردیده است.

برای انجام کار، پژوهشگر و همکارانش علاوه بر شهر یزد به شهرستانهای استان یزد (اردکان - میبد - طبس - تفت - ابرکوه - مهریز) مراجعه و افرادی که شرایط لازم شرکت در پژوهش را داشته به طور تصادفی انتخاب و پرسشنامه در اختیار آنها قرار دادند.

روش گردآوری اطلاعات خود گزارش دهی توسط نمونه های مورد پژوهش با تکمیل پرسشنامه بود این پرسشنامه شامل دو قسمت بوده، قسمت اول پرسشنامه خود ساخته برای بررسی نگرش جوانان

عاطفی، مهار رفتار و جنسیت با مصرف قرص اکستازی رابطه معنی دار دارد.

گروهی که تمایل به مصرف قرص اکستازی دارند از لحاظ واکنشهای عاطفی با گروهی که قرص مصرف نمی کنند متفاوتند.

آزمون T ۵/۳۳ نشان داد که رابطه بین مهار رفتار و مصرف قرص اکستازی با توجه به میانگین $2/63 \pm 9/03$ در سطح $P < 0/02$ معنی دار می باشد این نشان دهنده این است که بین مهار رفتار و تمایل به مصرف قرص اکستازی رابطه ای قوی وجود دارد (جدول شماره ۲).

(۷/۲۶٪) کمترین تمایل را به مصرف قرص اکستازی داشتند و همچنین کسانی که دارای تحصیلات دانشگاهی (لیسانس) بوده اند کمترین تمایل را به مصرف قرص های اکستازی (۲۶/۶٪) داشته و بیشترین تمایل به مصرف قرص اکستازی مربوط به افرادی است که دارای تحصیلات در سطح دیپلم می باشند (۴۶/۶٪).

نتایج جدول شماره ۱ نشان داد که با استفاده از آزمون T تمام ابعاد عملکرد خانواده که عبارتند از حل مشکل، نحوه ارتباط، نقش ها، واکنش عاطفی، مشارکت

جدول شماره ۱: توزیع میانگین ابعاد عملکرد خانواده و رابطه آن با مصرف قرص اکستازی

ابعاد عملکرد خانواده	میانگین	انحراف استاندارد	T	p-value
حل مشکل	۵/۳۰	۳/۴۲	۲/۲۳	۰/۰۱
نحوه ارتباط	۷/۸	۳/۰۴	۴/۷۱	۰/۰۲
نقش ها	۶/۳۱	۲/۳۶	۲/۳۰	۰/۰۱
واکنش عاطفی	۱۰/۵۶	۵/۳۱	۳/۴۲	۰/۰۳
مشارکت عاطفی	۶/۲۸	۵/۲۳	۲/۹۸	۰/۰۱
مهار رفتار	۹/۰۳	۲/۶۳	۵/۳۳	۰/۰۲
جنسیت	۷/۰۱	۳/۱۷	۲/۲۱	۰/۰۵

جدول شماره ۲: توزیع میانگین مهار رفتار در خانواده و ارتباط آن با تمایل به مصرف قرص اکستازی

متغیر	تعداد	میانگین مهار رفتار	انحراف استاندارد	T	p-value
مصرف قرص اکستازی	۷۵	۹/۰۳	۲/۶۳	۵/۳۳	۰/۰۲
عدم مصرف قرص اکستازی	۵۴۵	۷/۱۷	۴/۳۵		

شناخت ماهیت ارتباط اختلالات مصرف مواد با مشخصه های خانوادگی به دلیل استلزام های نظری راهبردهای پیشگیری و راهکارهای درمانی آن بسیار مهم است در این پژوهش مولفه های خانوادگی و نقش

بحث

نقش موثر متغیر های خانوادگی در پیدایش، تداوم و درمان سازش نایافتگی ها و اختلالات روان شناختی یکی از یافته های مسلم بالینی محسوب می شود

شدید فشارخون - افزایش درجه حرارت بدن - آریتمی قلبی - دلیریوم - تشنج - اغما و مرگ می باشد. نتایج تحقیقی که به عوامل شخصیت پرداخته بیانگر آن است که نسخ شخصیتی خاصی در ارتباط با مصرف دارو وجود ندارد افراد داروها را به دلیل گوناگون مصرف می کنند. کنجکاو یا تمایل به تجربه حالت تازه ای از هوشیاری - رهایی از درد های بدنی ورهایی از ملالت اما یکی از ویژگی های شخصیت که می تواند مبنای پیش بینی مصرف دارو قرار گیرد همنوایی اجتماعی است یعنی کسانی که نمره های بالایی در آزمون های گوناگون همنوایی اجتماعی بدست می آورند از نظر خودشان همنوایی بیشتر با ارزش های سنتی جامعه آمریکا داشته و تمایل به مصرف کمتری نشان داده اند (۶).

تامپلین و همکاران پژوهشی تحت عنوان عملکرد خانواده و سلامت عمومی والدین در خانواده هایی که دارای نوجوانان با اختلال افسردگی اساسی دارند انجام دادند. در این پژوهش عملکرد خانواده و سلامت عمومی والدین را با گروه کنترل با استفاده از ابزار سنجش FAD (پرسشنامه خانواده مک مستر) و پرسشنامه GHQ (سلامت عمومی) سنجیدند که میانگین نمرات FAD و GHQ خانواده های گروه مورد بطور معناداری بدتر از گروه کنترل بود (۷).

در پژوهشی با عنوان توصیف ادراک نوجوانان و والدین از عملکرد خانواده و سازگاری عاطفی نوجوانان دریافتند که بین عملکرد خانواده و سازگاری عاطفی نوجوانان همبستگی معنادار با $p < 0/05$ وجود دارد.

نتایج تحقیقات نشان دهنده این مطلب است که بین تحقیق انجام شده و تحقیقهای دیگری که در این زمینه است همبستگی وجود دارد و نتایج تحقیق ما را تایید می کند.

مسلماً برای شروع هر کار و هر پژوهش جدیدی مشکلات و موانع فراوانی در برابر پژوهش قرار می گیرد که گاهی سهل و گاهی مشکل است و همچنین گاهی قابل پیش بینی و بعضی مواقع غیر

آن در کاهش مصرف قرصهای اکستازی بررسی شده است.

همانطور که در نتایج بیان شد بین نحوه ارتباط در خانواده و مصرف قرص اکستازی با توجه به T مشاهده شده $4/71$ که بعد از مهيار رفتار قرار می گیرد یعنی بین نحوه ارتباط و مصرف قرص اکستازی رابطه قوی وجود دارد و در اینجا این مساله پیش می آید که آیا این نحوه ارتباط موثر است یا مخرب؟ اجتماعی است یا کناره گیری و ... که تحقیقاتی در این زمینه باید صورت گیرد.

در رابطه بین واکنش های عاطفی و مصرف قرص اکستازی T مشاهده شده $3/42$ می باشد که این هم نشان دهنده رابطه قوی بین این دو متغیر می باشد یعنی کسانی که قرص اکستازی مصرف می کنند واکنش های عاطفی متفاوتی دارند.

در مورد بقیه موارد، مانند عملکرد خانواده، حل مشکل، نقش ها، مشارکت عاطفی و جنسیت به یک اندازه تاثیر دارد برای اینکه T مشاهده شده ما در این زمینه بین ۲ تا ۳ می باشد و این متغیرها هم نقشی تعیین کننده بر مصرف قرص اکستازی دارند و بر آن اثر می گذارند.

در زمینه فرضهای این پژوهش تحقیقی که در این زمینه باشد یافت نشد. برای مثال در مورد مهيار رفتار و رابطه آن با عملکرد خانواده تحقیقی یافت نشد. که در این صورت ما تحقیقاتی که در زمینه خانواده به صورت کلی و یا مصرف قرص اکستازی می باشد آورده ایم که در زیر بیان شده است.

در تحقیقی که در مورد آثار مصرف آمفتامین ها انجام شده این نتایج حاصل شد : آثار مصرف آمفتامین ها معمولاً یک تا ۲ روز طول می کشد این آثار عبارتند از : تغییرات رفتاری یا روانی (سرخوشی، اضطراب، بی قراری، عصبانیت، اختلال قضاوت) تغییرات فشار خون - لرز - تهوع و استفراغ - اختلال عملکرد شغلی و اجتماعی - کاهش وزن - ضایعات پوستی مزمن - بروز سایکوز شبیه اسکیزوفرنیا - خونریزی مغزی در اثر افزایش شدید فشارخون - شوک ناشی از افت

References

۱-karlson J, Asiri EL, Vlois J. Therapy: aguaran tee for effective therapy (translated by shokouh navabinezhad Tehran: publication of organization for parents-teachers association (pate of-press in the native language ۱۹۹۶.

۲-Ehtesham A. X tablet (joy of the edge of darkness)mashhad: mashhad press sokhan tous ۲۰۰۵.

۳-Sarab monthly, jun ۲۰۰۳،۵۴ th number. [Persian].

۴-Charlz Da. JW.Addiction psychology, transiator: bayda moali ranjgar.thehran : raven press ۲۰۰۴.

۵-peykarestan A. A survey on the family operation: families with teenage girls left hone and those having. no problem with then teenage girls A thesis for MA-Tarbiat moallem. Tehran univer sity ۲۰۰۲[Persian].

۶-Najarian F. effective factors in family efficiency: study on the psychological of the scale for the assessment of a family (FAD) MS thesis roudhen azad university ۱۹۹۵ [Persian].

۷-Tamplin A, Goodyer I M, Herbert J. family functioning and parent general helth in families of adolescents with magor depressive disorder. journal of affective disorders ۱۹۹۸.

منتظره می‌باشد. پژوهش حاضر (رابطه عملکرد خانواده بر مصرف قرصهای اکستازی) حیطة جدیدی می‌باشد که روانشناسان در سالهای اخیر آن را مطرح کرده‌اند و به طور جدی در مورد آن به تحقیق پرداخته‌اند در نتیجه هنوز توافق کلی در ارتباط با تعریف این مسأله، فاکتورهای مؤثر بر آن و همچنین عوامل زمینه‌ساز و راههای مقابله با این معضل بوجود نیامده است که این مسأله می‌تواند مهمترین محدودیت این تحقیق باشد .

از آنجا که پژوهش حاضر نخستین تحقیق به زبان فارسی درباره " رابطه عملکرد خانواده بر مصرف قرص های اکستازی " محسوب می‌شود طبیعی است که به دلیل نو بودن موضوع و جذابیت دنیای شگفت‌انگیز قرصها، می‌توان بررسی‌های زیادی درباره اثرات مخرب این قرصها بر روی دانش‌آموزان ایرانی انجام داد. با توجه به تجربه‌ها و شناختی که محقق در طول انجام این پژوهش درباره جوانان وابسته به قرص اکستازی بدست آورده، پیشنهاداتی برای دیگر پژوهشگرانی که در این زمینه علاقه‌مند هستند، در جهت شناخت علمی و روانشناسی هر چه بیشترین قرصها و اثرات آن بر روان و جسم و زندگی افراد گروههای مختلف ارائه می‌گردد.

۱- بررسی و مقایسه خصوصیات روانشناختی افرادی که انواع قرص‌های روانگردان مصرف می‌کنند.

۲- بررسی و مطالعه تنهایی و افسردگی افراد وابسته به قرص‌های اکستازی.

۳- بررسی هویت سیاسی، دینی، و ملی افراد وابسته به قرص‌های اکستازی.

A Study of the Family Behaviour and its relation to Taking Ecstasy Tablets among the Youth

Maki M*(M.Sc)-Golmohammadi SH**(M.Sc)-Dehghanizadeh H.A**(M.Sc)

*Faculty Member Meybod Eslamic Azad University.

** Master of Science in Ardakan Eslamic Azad University.

** Master of Science in consulting Yazd Behzisty.

Abstract

A family is considered a social unit facing evolutionary tasks; its members are inseparable and their union means something much higher than just the individual roles so addiction to illegal drugs is not considered a family, urban, or a rural problem but a national or even an international one. Therefore the complexity of the issue, huge increase in the number of addicts, and availability of different kinds of these drugs should not be disregarded. The present study is a descriptive and correlational one which has been carried out in ۲۰۰۷ on ۶۲۰ young people, ۱۸-۲۵ years old, living in Yazd province stratified sampling.

In other words, every town was divided into a category, and the number of samples was randomly determined by the population ratio from that category. FAD questionnaire was handed out to the subjects to determine the family behavior in relation to the consumption of ecstasy tablets. FAD questionnaire evaluates the family behavior in six different aspects including: solving problems, relations, roles, sentimental reaction and participation, controlling behavior as well as sex.

The findings showed That :

A) The majority of people taking ecstasy tablets were from ۱۸ To ۲۰ years old (۴۴ %).

B) Those holding diploma took the most ۴۶,۶% and college graduates took the least ۲۶,۶%. From the point of view of family behavior, sentimental reaction (۱۰,۵ %) and the way of relation ۷,۸ % have the most effect on the youth taking the tablets. It is concluded that there is a meaningful correlation between family behavior and taking ecstasy tablets ($p \leq 0,05$).

key words : Family behavior - Ecstasy tablet-Young People